

До разової спеціалізованої вченої ради
Ізмаїльського державного
гуманітарного університету
(68601, м. Ізмаїл, Одеська обл., вул. Репіна, 12)

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Слабка Володимира Миколайовича на дисертацію**

Довгополик Катерини Анатоліївни

**«Підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до
використання SMART-комплексів у професійній діяльності»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 01 Освіта/Педагогіка

(011 Освітні, педагогічні науки)

Актуальність теми дисертації

Розширення можливостей освіти в цифрову добу є одним із найважливіших стратегічних напрямів розвитку людських ресурсів, оскільки забезпечує зростання конкурентоспроможності фахівців через застосування нових технологій електронного навчання. Сьогодні технологічний розвиток провідних університетів світу досяг такої межі, коли подальший розвиток інформаційної бази якісно нової зміни не принесе. Електронне навчання більше не є інновацією, в ньому немає незрозумілих позицій. Освітній контент у вільному доступі для студентів, забезпечення зворотного зв'язку викладачів та студентів, обмін знаннями між ними, автоматизація адміністративних завдань – це все стосується технологій, SMART-технологій, які забезпечують максимально високий рівень освіти, що відповідає завданням та можливостям сьогодення, дає змогу молодому поколінню адаптуватися в умовах швидкозмінного середовища, забезпечуючи перехід від книжкового контенту до активного.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлюється також наявністю суперечностей та пошуком шляхів їх вирішення на теоретичному, методологічному та практичному рівнях.

Доцільність вибору теми дослідження підтверджується тим, що матеріали дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес чотирьох навчальних закладів, зокрема Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, Криворізького державного педагогічного університету та Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Загальна характеристика дисертації

Дисертація складається з анотацій (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (255 найменувань, з них 48 – іноземними мовами), 34 додатків. Загальний обсяг дисертації складає 368 сторінок, з яких 232 сторінки основного тексту, в якому представлено 24 таблиці і 51 рисунок.

Мета дисертаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій у закладах вищої освіти з використанням SMART-комплексів.

Ґрунтовний аналіз наукової літератури дав змогу здобувачці чітко визначити категоріальний апарат дослідження та сформулювати завдання дослідницько-пошукової роботи, що стало основою оптимального визначення стратегії наукового пошуку та його ефективного реалізації. Особливо цінним вважаємо те, що дисертанткою на основі цілісного наукового аналізу освітнього процесу в закладах вищої освіти обґрунтовано педагогічні умови підготовки формування готовності майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності та експериментально перевірено їхню ефективність.

Погоджуємося з логікою викладення матеріалу *першого розділу* дисертації «Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності», в якому здобувачка розглядає підготовку майбутніх учителів

трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів як актуальну педагогічну проблему; уточнює поняття «SMART-комплекс навчальної дисципліни», що має авторську інтерпретацію. Акцентовано увагу на ролі та вагомості означеної проблеми в контексті високотехнологічного інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти. Готовність майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності визначено як сукупність внутрішніх мотивів особистості, поєднаних з набутими компетентностями у результаті фахової підготовки до впровадження SMART-комплексів у освітній процес закладу освіти. Детально схарактеризовано структуру означеної готовності, що інтегрує професійно-мотиваційний, гностично-змістовий, операційно-діяльнісний та рефлексивно-особистісний компоненти; сформовано та проаналізовано зміст підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності у провідних закладах вищої освіти України.

У *другому розділі* «Педагогічні умови та модель підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності» методом експертного оцінювання визначено педагогічні умови, а саме: удосконалення змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності засобами елективного авторського курсу «SMART-комплекс у професійній діяльності сучасного вчителя»; використання сучасного дидактичного інструментарію та технічних засобів під час підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій; активізація практичної підготовки щодо застосування сучасних технологій під час розроблення SMART-комплексу для викладання «Технологій» у закладах загальної середньої освіти у 5-му класі на основі модельної програми.

Розроблено модель підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності, що поєднує інформаційно-освітнє середовище, цільовий, теоретико-методологічний, змістово-методичний, оцінний та результативний блоки. Здобувачкою схарактеризовано методологічні підходи та загальнодидактичні принципи, за яких уможлиблюється ефективна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у

професійній діяльності; окреслено критерії (мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний) із відповідними показниками та схарактеризованими рівнями (високим, достатнім, середнім та низьким) готовності майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності. Особливого схвалення заслуговує те, що дисертанткою детально розроблено технологічне забезпечення підготовки, що уміщує SMART-критерії та покрокову технологію підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища.

У *третьому розділі* «Організація та проведення дослідно-експериментального дослідження» здобувачка описала організацію проведення педагогічного експерименту, представила та проаналізувала результати обробки отриманих експериментальних даних, авторську модель та довела ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності. Вважаємо за необхідне позитивно відзначити доцільне використання авторкою методів статистичної обробки даних та перевірки достовірності отриманих результатів.

У *третьому розділі* наведено план проведення експериментального дослідження, висвітлено етапи та завдання дослідження, його методологічні особливості. Систематизовано результати констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту. Конкретизовано динаміку змін готовності майбутніх учителів трудового навчання та технології до використання SMART-комплексів у професійній діяльності. Визначення коефіцієнту зростання рівня готовності у контрольних групах ($K=1,13$) та експериментальних ($K=1,46$) у результаті підтвердило робочу гіпотезу і надало можливість стверджувати, що визначені педагогічні умови підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності є ефективними.

У висновках дисертанткою наведено результати дослідження, що відображають поетапну підготовку майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності.

У додатках здобувачкою представлено: дані, що відображають авторський аналіз фундаментальних досліджень; функціональні можливості

сучасних вітчизняних та зарубіжних платформ для створення smart-комплексів та дисертацій з теми дослідження; освітньо-професійну програму предметної спеціальності «Трудове навчання та технології»; фрагменти робочих програм навчальних дисциплін («Технологічний практикум», «Інформаційно-комунікаційні технології за професійним спрямуванням»); фрагменти програм практичної підготовки; фрагменти уроків у SMART-комплексі для викладання «Технологій»; силабус, робочу програму елективного авторського курсу «SMART-комплекс у професійній діяльності сучасного вчителя»; авторські анкети; науково-методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності на авторському сайті; дані щодо фактичного прийому та випуску за спеціальностями у закладах вищої освіти із сайту ДІЯ; акти про апробацію матеріалів дисертації.

Наукова новизна та практична цінність результатів дисертаційної роботи

Дослідження Довгополик Катерини Анатоліївни містить нові наукові положення, а результати вирішують актуальне наукове завдання дослідження, що полягало в обґрунтуванні та розробці теоретичного та методичного супроводу процесу підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності, зокрема: *по-перше*, розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови, а саме: удосконалення змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності засобами елективного авторського курсу «SMART-комплекс у професійній діяльності сучасного вчителя»; використання сучасного дидактичного інструментарію та технічних засобів під час підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій; *по-друге*, розроблено та апробовано модель підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності, що уміщує інформаційно-освітнє середовище, цільовий, теоретико-методологічний, змістово-методичний, оцінний та результативний блоки; *по-третьє*, удосконалено діагностичний інструментарій встановлення рівнів готовності майбутніх учителів трудового

навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності; *по-четверте*, конкретизовано зміст підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності; *по-п'яте*, уточнено та розширено сутність конструктів «SMART-комплекс навчальної дисципліни» та сутність феномену «готовність майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності»; *по-шосте*, схарактеризовано компонентно-структурний склад готовності майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності; технологічне забезпечення підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності; *по-сьоме*, подальшого розвитку набули методологічні підходи та принципи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота К. А. Довгополик виконана згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри математики, інформатики та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету та дослідницької теми «Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців у підсистемі «бакалавр-магістр» (державний реєстраційний номер 0117U005424); тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол №4 від 26 листопада 2020 року) й узгоджено в бюро з Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук України (протокол № 4 від 28 вересня 2021 р.).

Тема дисертації відповідає освітньо-науковій програмі «Освітні, педагогічні науки» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті.

Обґрунтованість і достовірність наукових результатів, висновків та рекомендацій

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується результатами дослідження, здійсненого дисертанткою, і, загалом, не викликають сумніву. Основні положення та висновки, сформульовані в дослідженні, достатньо переконливо аргументовані, оскільки їх основою є міцне теоретико-методологічне підґрунтя, зокрема: вирішення авторкою низки наукових завдань, що сприяло реалізації мети дослідження, та відповідність структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний із попереднім та доповнює його; використання широкої джерельної бази за темою дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків, рекомендацій в опублікованих працях

Основні положення й результати дисертаційної роботи висвітлено в 12 наукових публікаціях (7 – одноосібні), серед яких 2 статті в зарубіжних виданнях, 1 з яких входить до міжнародної наукометричної бази даних *Web of Science*; 7 публікацій у наукових фахових виданнях України з педагогіки, 8 праць апробаційного характеру, що опубліковані в збірниках матеріалів конференцій та інших виданнях.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Довгополик Катерини Анатоліївни «*Підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності*» виконана згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України. Текст дисертації викладено державною мовою, логічно та послідовно.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Високо оцінюючи рецензоване дисертаційне дослідження, вважаємо за потрібне вказати на певні *дискусійні положення* та висловити деякі побажання:

1. Дещо неповно представлений науковий апарат – мета і предмет дослідження. З огляду на зміст роботи у меті потрібно було б додати «модель», так само і у предметі дослідження «педагогічні умови та модель підготовки....», оскільки саме на моделі підготовки (С. 123) ґрунтуються педагогічні умови.

2. З огляду на актуальність досліджуваної проблеми здобувачка, намагаючись якомога повніше представити науковців, що займалися проблематикою дослідження, захопилася «переліком прізвищ» дослідників, що подекуди ускладнює сприйняття тексту.

3. На нашу думку, висновки варто було б розширити, висвітливши отримані наукові та практичні результати більш концентровано, тісно пов'язавши їх із завданнями дослідження та науковою новизною; зробити більш детальний акцент на кількісних і якісних показниках, обґрунтувавши їхню достовірність.

4. Розроблений авторкою елективний курс «*SMART-комплекс у професійній діяльності сучасного вчителя*», який є огранкою дисертаційного дослідження, потребує видання окремими методичними рекомендаціями, які вказані як практична значущість.

5. Робота дещо перевантажена графічними об'єктами, які доцільно було б частково винести в додатки.

Однак висловлені зауваження не стосуються базового змісту роботи і не зменшують її наукової значущості та загального позитивного враження від кваліфікаційної наукової праці. Загалом висока наукова якість дисертаційної роботи, її позитивна оцінка є незмінною.

Загальний висновок

Цілісний аналіз дисертації Довгополик Катерини Анатоліївни на тему «Підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій до використання SMART-комплексів у професійній діяльності» та аналіз наукових публікацій за темою дослідження дають підстави зробити висновок, що дисертація є завершеним та самостійно виконаним науковим дослідженням, що має концептуальну основу, наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а також робить внесок у розвиток теорії та методики професійної освіти; містить нові, раніше не досліджені, науково обґрунтовані результати, що дали змогу авторці здійснити комплексне вирішення важливої наукової проблеми.

Дисертаційна робота не містить порушень академічної доброчесності, що засвідчується довідкою про результати перевірки на наявність плагіату від 27.12.2023 року (ідентифікаційний номер роботи 1016038256).

Усе це дає підстави зробити висновок, що кваліфікаційна наукова праця відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка, Довгополик Катерина Анатоліївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри освіти дорослих
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

«03» квітня 2024 року